

הרב משה אוסטרובסקי

ר' אליעזר מאיר ליפשיץ

מדרש סופרים, מדרש הלכה, יש בהם משום הידוש והגדרה לתורת לימוד הסופרים ותורת הלימוד של התנאים. על ידם אנו יודעים להכיר את משניות הסופרים, שהיא המשנה הראשונה מבין משניות התנאים שהן המשניות האמצעיות והמשנה האחרונה, שהראשונות שקועות באחרונות מבלי לציין את ההבדל שביניהן. עצם הרעיון הזה שיש הבדל בין משנת הסופרים למשנת התנאים, יסודו בספרות הראשונים. אולם קביעת השם מדרש סופרים חודש על ידי הרא"מ ליפשיץ.

בעשרים השנים האחרונות השקיע רא"מ ליפשיץ את כל כוחו ומרצו בדברים שבעל פה יצירתו, קיומו ושפורו של "בית המדרש למורים מזרחי" הוא מעשי ידיו של חתן היובל. במשך השנים האלה הוציא תורת סופרים במקום תורת ספרים. שמונה עשר מחזורים של גומרי בית המדרש למורים "מזרחי".

למעלה ממאתים מורים, גומרי "בית המדרש למורים מזרחי" עובדים ברשת החינוך "המזרחי" הכלולה במערכת החינוך כנסת ישראל.

פשוט "רש"י". ומחברו אינו ראש הישיבה אלא מורה בסמינריון "עזרא". הרשינו לעצמנו להציץ בספר. ולא בלבד שלא נפגענו, אלא הצצנו ולמדנו. זכורני כש קראנו ב"רש"י" את הפרק "תולדות הקונטרס" נפתח לפנינו אופק חדש, עושר של ידיעות. הפליאנו ביחוד אופן הסברתו השלשלת פירוש התלמוד, יצירת חלקי פירוש על ידי חכמים שונים, שהוריש דור שעבר. הכרח הפירוש מתחיל לבוא "על ידי ריחוק רוחני שבא בין העולם המתפרש לבין העולם המצפה לפירוש". חלקי הפירוש לתלמוד נשמרו על ידי הדורות הראשונים שתורתם היתה תורת סופרים ולא תורת ספרים. "קונטרס מגנצא" הוא לדעתנו, אוסף חלקי פירוש לתלמוד, שנולדו על ידי הראשונים מפרשי התלמוד. מגינות מגילות נעשו שראשיתן נעוצה בתקופת הגאונים וסופה ברבנו גרשון מאור הגולה. כל אלה הפירושים החלקיים היו זקוקים ליד אמן חתימת גאון, ורש"י היה הגאון המפרש הבא בשעתו וחתם את הפירוש המוסמך לכל התלמוד בבלי. דברים אלה מסבירים את המשפט הרגיל: "פירוש הקונטרס", שכן הפירוש השלם נולד בראשונה קונטרס קונטרס.

בשנת תרע"ד הוציא רא"מ ליפשיץ חוברת "המשנה". חוברת זו לכאורה אין בה משום הידוש. הוא מרצה סדר השתלשלות תורה שבעל פה מדור הסופרים אנשי כנסת הגדולה עד חתימת המשנה וחתימת קובצי הברייתות של ר' חייאור' אושעיא תלמידי רבנו הקדוש. אולם ההוגה בחוברת זו מכיר מיד את ידי הסופר הגדול היודע לדלות מים מבורות עמוקים. השם "מדרש סופרים", שקבע מחברנו לתורת הלימוד של אנשי כנסת הגדולה הוא בא בהקבלה לשם "דקדוקי סופרים" שבמשנתו של ר' יוחנן בן זכאי, בהשוואת לשם מדרש הלכה שניתן לתורת התנאים חכמי הלכה של אחרי דור הסופרים. שני השמות הללו

את חתן היובל אנו יודעים ומכירים בארץ ובירושלים זה שלושים שנה. בראשונה ידענוהו מרחוק ובאחרונה — מקרוב. בהמצאנו עוד בין כתלי הישיבה שמענו כי שם, במחנה המשכילים העברים שבירושלים, בסמינריון של "עזרה" נמצא מורה חשוב, משכיל ונאמן למסורת אבות. יתר על כן, אין הוא מסתיר את דעותיו מפני המלעיגים, אלא להיפך, הוא יודע להתגאות בגזע החסידי שלו ובהליכתו בדרכיהם. חבריו חבר המורים של הסמינריון ומנהליו מכבדים אותו מאד על השכלתו היהודית ועל ידיעותיו במדע הכללי. שמענו, שהוא רגיל לבסס את דעותיו המסורתיות על יסודות שיטות פילוסופיות מודרניות. ולא בלבד, שהוא שומר על דעותיו לעצמו אלא הוא רגיל להתווכח עם חבריו המשכילים, ויחד עם זה הוא נאמן לספרות העברית ולדיבור העברי בדייקנות יתירה. כל זה שמענו מרחוק ותמהנו: הייתכן? כאילו דברים אלה הם שני הפכים בנושא אחד. בהסתר קראנו בכתב את שיחותיו והרצאותיו על החסידינות ולמדנו לדעת, שהוא מעמיק להבדיל בין שיטת החסידים לשיטת המתנגדים. ולא על פי השיגרה הידועה המעמידה את כל ההבדל על יסודות השמחה והעצבות. חסידים ואנשי מעשה מהיישוב הישן היו רגילים לבקר בחשאי בביתו ולשוחח עמו על החסידות ועל השושלת של הרביים השונים וחצרותיהם. בקיאותו בשמותיהם ובשיטותיהם השונות היא יוצאת מהכלל, ושיחת חולין שלו מענגת עונג רוחני. כל הדברים האלה יצרו מסביבו חבר מעריצים ומחבבים מכל החוגים השונים. מצד אחד משכילים מהדור החדש ומהצד השני יראים ושלמים מחוגי החסידים, ולעתים קרובות היו נפגשים בשיחות משותפות שני הזרמים האלה.

בשנת תרע"ב יצא לאור ספרו "רש"י". עצם השם הפליא. לא שם מליצי אלא